

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કપીગણિત વભાગ]

અનુક્રમાક ૧૪૫૩

વર્ગાક

પુસ્તકનુ ગ્રામ જ્ઞાતિશીલ્પજ્ઞાન

વિષય ૨ : ૨૬

આપે છે. તેમ જ્ય-વિજયના મારગવાથી સનકાદિકો પણ
મને અવતારે અવતારે અવતાર ધરી દર્શન દેવા વચન આપે છે.

આ શાપને યોગે તેઓ સત્યયુગના સધ્યાકાળે કશ્યપ રૂપીને
ઘેર દીતીને પેટે અવતાર લે છે.

શાપને પ્રભાવે અધર્મજન આદરવા અવતરેલા આખે પ્રત્યક્ષ
પરાક્રમી ભાષ્યોના નામ હિરણ્યાક્ષ અને હિરણ્યકશિપુ છે.

મોટા થતાજ આ બે ભાષ્યો ધર્મનો નાશ કરવા અવનિમ્ન
મોટા ઉત્પાત મચાવવા માંડે છે એવામાં મોટાભાષ્ય હિરણ્યાક્ષની તો
રાહ અવતાર ધારી વિષ્ણુ ભગવાન બેઠા લાઈ લે છે

મોટા ભાષ્યનું વિષ્ણુને હાથે મૃત્યુ થયેલું જાણી હિરણ્યકશિપુ
વિષ્ણુ તથા સમગ્ર દેવોનું નામ બ્રહ્માડમાંથી બાળી નાખવાની પ્રતિજ્ઞા
કરી અમરપદ મેળવવા અરણ્યમાં બ્રહ્માપર તપ આદરવા જાય છે

આ તકનો લાભ લઈ ઇદ્રિ હિરણ્યની ગર્ભવતી રાણીને ઢરી
જાય છે. એવું ધારાને કે ગર્ભનો નાશ કરવાથી એક ઉત્પન્ન થનાર
અસુર નોકો યાય પણ ત્યા નારદ, “તે ઉત્પન્ન થનાર ગર્ભ પ્રભુનો
પરબ ભક્ત છે” એમ કહી તેના મનનું સમાધાન કરે છે. અને
ગર્ભવતી રાણીને પોતાની સભાળમાં લે છે હિરણ્ય તપ કરી પાછો
ફરશે ત્યારે મોખી આવ્યાં એવું વિચારી પોતાના આશ્રમમાં રાખે છે.
ત્યા તેને પુત્ર પ્રસવ થાય છે તેનું નામ પ્રહ્લાદ છે.

તે પ્રહ્લાદ મૂળમાં તો જ્ય-વિજયને પોતે અવતાર ધારી
દર્શન દેવા વચન આપનાર સનકાદિક મહાત્માઓ, અને વધારામાં
વળી નારદ જેવા ભગવાનના પરમ ભક્તનો સહવાસ સેવ્યો, એટલે
કે સમયમાં તેના દૃઢ્યમાં પ્રભુ ભક્તિના મજબૂત મળ એસી ગયા.

હવે તપ આદરી બેઠેલા હિરણ્યને બ્રહ્મા પ્રસન્ન થઈ ઇચ્છીત
વર આપે છે

અંક બીજો.

ઇચ્છીત વર વરી, સ્વર્ગને સ્મશાન કરો, દેવનાઓનો દાટવાળા
આવેલા હિરણ્યના આનંદમાં નારદ આવી પુત્ર સહિત રાણીને સોંપી
વધારો કરે છે.

હિમ્મર લાયક થયેલા પ્રહ્લાદને હિરણ્ય, રાજ્યનીતી શીખવા
શુકાચાર્ય નાનના રાજ્ય ગુરૂની નિશાળે મોકલે છે પણ જને નારા-

પણ નામની લગ્નિ લાગી હોય તેને બીજી શી નીતી
 ખવી ગમે ? પ્રલ્હાદ બીજી નીશાળીઆઓને પણ એ લેહ લમાડે
 ને નિશાળ આખો દિવસ નારાયણના ગુણ ગાનથી મગ્નવ્યા કરે
 છે જે દાનવ પતિના રાજ્યમાં ધર્મ કર્મ યજ્ઞ યાગ સર્વ બંધ કરી દે-
 વામાં આવ્યા હતા, જે દાનવ પતિના રાજ્યમાં બૃહ્યે યુક્યે નારાયણ
 શાપ્તો ઉચ્ચાર કરનારને ગરદન મારવામાં આવેલો હતો ; તેના
 પુત્રની આ મિતિ 'જોઈ ગુરુ ગભરાય છે પિતાના શત્રુના નામ
 મૂકી દેવા પ્રલ્હાદને ધાય સમજાવે છે પણ સર્વ ફાકટ તેથી છે
 લાચાર થઈ તેને હિરણ્ય પાત્ર લઈ જાય છે ને તેની સ્થિતિ સ
 બધી કરીયાદ કરે છે હિરણ્ય તથા રાણી પણ વિષ્ણુના નામ
 મૂકી દેવા પ્રલ્હાદને ધાય સમજાવે છે છતાં જ્યારે તે નથીજ સ-
 મજતો ત્યારે શત્રુને શરણે ગયેલા શીશુને શત્રુરૂપ માની તે ૥ શીરચ્છેદ
 કરવા, હિરણ્ય ચડાવોને સ્વાધીન કરે છે.

ચંડાળોના હાથમાંથી એકના નવ પ્રલ્હાદ દેખાડી પ્રભુ તેનું
 રક્ષણ કરે છે.

એક બાળુ જ્યારે આ કર્ણામય રાત રસની જમાવટ થાય
 છે ત્યારે વચમાં એક હાસ્ય રસનો 'જુ બાવ બજવાયછે તે એ છે
 કે હિરણ્યનો દરબારમાં વિષ્ણુની બોળ કાઢવા સંબધી ચર્ચા થતાં
 ગણક નામના હિરણ્યના સેનાપતિ, અને ગામોટને નામે ઝોળખાતા
 હિરણ્યના મરકરા વચ્ચે બેમાર્થી બળિઓ ડોણ ' એવી તકરાર
 થાય છે આ તકરારને નજીવી ગણી હસી કાઢી શયુકને વિષ્ણુની
 બાળ લાવવાનો, અને વિદુષકને તેનામાં કંઈ જાનુ બળ છે તે
 કરી બતાવવાનો હિરણ્ય હુકમ કરે છે આના પરિણામમાં શયુક
 વિષ્ણુને બોળવા નીકળે છે ત્યાં વિદુષકની પ્રપચ જાળમાં પકડાઈ
 મંદડા ઉપર બેમે છે ને મૂર્ખ બને છે

અંક ત્રીજો.

મારાઓના હાથમાંથી જ્યેષ્ઠ પ્રલ્હાદને ફરી પીડા કરી અ-
 થવા તો બીજે કાર્ણપણુ પ્રકારે વિષ્ણુનો પતો મેળવવા હયમીવ
 નામના પ્રમાનને હિરણ્ય હુકમ કરે છે.

પ્રલ્હાદને ન રજરતાં વિષ્ણુની ભાળ લેવાનો હિમ્મતમાં હયશ્રીવ હારે છે ને વિદુષકની ગામોઠ વિદ્યામાં બે બાપનો બનો ગાંડામાં ગણાયછે

પછી પ્રલ્હાદને ખીડવાનો પ્રારબ કરે છે પ્રથમ પર્વતના શિખરપરથી ઉડી ખીણમાં પ્રલ્હાદને દેવવામાં આવે છે ત્યાં પણ જગ કર્તાની કડણાથી તે ખીણને બદલ દ્વંશના ઝુલામા ઝુલતા નોવામાં આવે છે

ત્યાર પછી અળતી ચિતામાં નાખે છે, ત્યાંપણ નાગચણ વર્ષા વર્ષાવી ચાતાને શીતળ કરો નાખી ભકતની બીડ ભાગે છે.

આવાં આવાં મહાન સકટોમાંથી પ્રલ્હાદનો અચાવ થતો નોખને પણ અગ્નિની હિરણ્યની આખ ઉધડતી નથી તે શક્તિ થાય છે કે, માણસો બાળક જાણી, દયા ખાધ પ્રલ્હાદને છોડી મુકે છે ને અને આ સર્વ ખોટું સમજાવવામાં આવે છે તેથી છે. વટ તે પોતાને હાથે પ્રલ્હાદને ઉભો રાખી ખર્જૂં હાથમાં લઈ પૂછે છે. વિષ્ણુ કયા છે ? પ્રલ્હાદ કહે છે “ વિષ્ણુ મયજ જગત છે ” હિરણ્ય પૂછે છે “ આ દરબારમાં છે ? આ દરબારમાંના સ્થભમાં છે ? પ્રલ્હાદ કહે છે હા “સર્વમાં બીરાજી રહ્યા છે ” આ ઉત્તર સાંભળતાજ વિષ્ણુનો કટો વેરી ક્રોધયા કાપતો હુકારથી દરબારને હલમલાવતો, સ્થભને કયાં છે વિષ્ણુ ? એમ કહી મુકા મારવા ધસે છે કે અહ્હાડને કપાવે એવા બચકર કડાકા સાથે સ્થભ ફાટે છે ને નૃસિંહ રૂપે ભગવાન પ્રગટી હિરણ્યને પકડી, પૃથ્વીપર પટકી, ચીરી તેના આતરડાની માળા પોતાના કંઠમાં આરોપે છે હિરણ્યન પ્રભુ દ્વંશનથી પૂર્વ જન્મનું સ્મરણ થાય છે

સદા સમીપ રાખવા પ્રભુને પ્રાર્થના કરે છે. બ્રહ્મા મહેશ, નારદ, સનકાદિક આદિ દેવો સર્વે પ્રભુને રૂદ્ર ૫૫ સમાવવા પ્રાર્થના કરે છે છેવટ પ્રલ્હાદની પ્રાર્થનાએ શાન્ત થાય છે પ્રલ્હાદની પિતાની મુકિત માટેની બાજી પ્રાર્થનામાં પ્રભુ, “ હિરણ્યને હારિ ધામ ક્યારનું મળી ચુક્યું અને તું તારા પિતાની ગાદી ભોગવી ધર્મનું પૃથ્વી ઉપર સંપૂર્ણ સ્થાપન કરી મારો પામે આજે ” એમ કહી પ્રલ્હાદ જેવા પુત્રને પ્રસવ આપી પુત્ર વાત્સલ્ય નાથે પતિ પરાયણ રહેનારો હિરણ્યની સતી રાણીને ધન્યવાદ આપી પ્રલ્હાદને રાજ તાજ પહેરાવે છે. વિજયની નોખતો ગમડે છે ને આઠાશમાંથી પ્રુપ્ત વૃષ્ટિ થાયછે.

શ્રી નૃસિંહાવતાર

અથવા

વૈર ભાવે ભગવાન.

સૂત્રધાર નદી—

૨

ગુણ ગાવા પ્રવૃત્ત
કર ઝાલો પ્રણીત હું દીન—ગુણ
નય રમ મય હરિ ભક્ત કૃપા કરી
ભક્તિ દશમ રમ દીન—કર
શ્રી નરસિંહ દયા કટાક્ષ લલિ
રહો પામી જગત સુખ લીન—કર.

નદી—

૩

સુખકર મલિયાગર મહેકેરે
કલિ કલિપર ભમરા પહેકેરે—સુખકર
શીતલ મભિર વહે સુખકારી
તાપ હરે તનના પલકેરે
ચક્ર કલા નિરખી દલસે મન
ગૂંખ રાત રસ પહેકેરે—સુખકર.

વિદુષક—

૪

કહ્યું મારું જો માન, તારું થાશે કલ્યાણ, ઘેલા મૂકીદે મંભીર જ્ઞાન;
જો હોય દામ તણુ કાગ, લેવું જ્ઞાનનું ન નામ, ઘેલા મૂકીદે
ગભીર જ્ઞાન—કહ્યું.

કોઈ લટકાળી લાવ જો આમ, ચઢકે મઢકે ચલાવ જો આમ,
નેણુ નખરે નચાવજો આમ, સ્ત્રમી સગેરી સાવજો આમ;
મધુર શબ્દે મનાવ જો આમ, રસીલી માનો, છમોલી માનો,
રગોલી માનો;

હું છું આપ તણો ખાસ, ચરણદાસ, ગણો પાસ,

૯

માફ માગુ માનેતી ધરો પ્યાન કાં ન ?—રે ઘેલા
જાળ્યા એ તે તમને ને જાણી તમારી પ્રીત
ભાળી જાળાને ઠગવા વાહ શી શીખ્યા છે રીત
આમ કહેતા મોહીની મલકાવ આમ,
લડ દારી કથ કોટે લગાવ આમ,
ગોરા માલે જ્યુ જુઅન કરાવ આમ,
ટપટપ તાળીઓનુ માન મળે માન--ઘેલા

સૂત્રધાર—

૫

વિજ્ય વાળુનો ન પડિતોએ જાણે
તો શુ તુ ન હુ વળોટે કે વખાણે
જે મહત્વ યુગની અનત ખાણે
સનકાદિને ન પડે તે પ્રમાણે

૬

સનક સનતકુમાર, રોન દન સનાતન -

અવિનાશી પ્રશ્નરે !

આરા નિરજન આમ નિર ૧૨, દામને અતર વામ કરે-અવિનાશી

તારક ત્રિગોક ! તુજ ગગાજ ગુ ગાઇએ ગુણુ ?

અકળ, સકળ, ગતિ અતિ વિશ્વપતિ

દે મતિ એવા, જ્ઞતિ રહે તુ ચાંજે બૃધરે !—અવિનાશી

સનંદન—

૭

બહુ સુખમા છે ઘરગાર દુ ખો ન લગાર, ધર્મપર ચાલે,

સનજીવ સમરથ સન ઉપર સર્વને પાળે

સૌ સુએ ઉઘાડે દાર, વણજ વેપાર વચન પર ચાલે;

જન મન રમતા બરપર બરેલા બહાલે

કરનો છે નહિ બાર, પ્રજા પોકાર, કદી ના સાલે,

રાજ સૌ સૌને પિતા સમુ સુખ આલે

યમનો નથી અવજો કાર, નહિ કોઇવાર મરાય અકાળે,

માગ્યા મે વરસે પિડાય કો ન દુકાળે

યજ્ઞ ધૂમની ધાર, ઉપર નરનાર, ઇદ્રપૂર બહાલે,

નિત જ્ઞાન યોગ વેદાન્ત ભક્તિ ફળ ફાલે

સનક—

૮

હું મયો દેવ દરબાર, ન પામ્યો પાર, દેવ આ કાલે;
 અર્ધું પૂર્ણ વિચારે મન છે ચિન્તા બાલે.
 જાંખા સો હોરાહાર, દીપની હાર ઝસી જ્યમ કાલે;
 કલિ ભરતો કાને કાન નવિન સવાલે.
 કહે કાલ હપર કુ સ્વાર, થશે સહાર. શવ છે કાલે;
 સતજીવ સંધ્યામાં જમ છે મુજ હવાલે.

નારદ—

૯

૨૮ નારાયણ ૨૮ નારાયણ
 નારાયણ-૮ પ્રેમરસે - ૨૮.
 ભવ ભમણા શમણા સરખી
 હરિ નામ હખી નિ શેષ ખસે—નારાયણ ૨૮ પ્રેમ રસે - ૨૮
 હરિ ખહુ નામો પૂર્ણ અમામી નામ નામ તપ્ત હપત જામી
 મનિ નવ પામો પાર વિરામો શાન્તિ રહો હરિ અતર જામી-૨૮

૧૦

સનક, સનંદન, સનતકુમાર, સનાતન, નારદ. —

ચાલા હરે હાર દર્શો જન્મે તમામ
 કેશવ કંચુનો દ્રષ્ટિમા કેળી કંયાણુ—ચાલો
 વિશ્વભગુ વિશ્રામ ધામ સુદર ધનશ્યામ—કેશવ—ચાલો.
 નેત્રા સદૃશ યારો દર્શો સદૃશ યારો રસના રસેથી માધ ગુપ્ત માન.
 ચાલોજી ચાલોજી ચાલોજી ચાલોજી બેટો ભયહારી ભોળા ભમવાન
 કેશવ ચાલો.

વિષ્ણુ—

૧૧

હવે ભાજતનો બહારાજ ! સજો સુખસાજ અહો રહી આજ
 સનકાદિક—અપરાધ થયોછે અજાણે
 ક્ષમા કરો મ્હેર કરી મહારાજ !
 છોર કહોર થાય તે મુરખી ન ધરે મન
 ક્ષમા છેજ સર્વોત્તર મહતનુ બુધણુ
 વિષ્ણુ ભાવી ન કોઈથી બુસાવી શકાવું
 દેવે રક્ષાવું થાવાનું થાવું નવ રે.કાવું
 (જોનો) કહ ન હલાજ તેનો શોક શાકાજ !—હવે

ક્રશ્યપ—

૧૨

બીજડી જોઈ બરમાયા
શકર જેવા સમર્થ તેપણ
મોઢે બપગ્યા
મોઢિનો કપ વિષ્ણુ માયા
જોતાં બની મેખાન
જોયુ અમૃત દાનધ ડાહ્યા
સરસ્વતીની અદ્ભુત કાયા
નિરખી રસબહુ તાત
મોઢ જવર તાપે અકળાયા.

કલિ—

૧૩

માનો રસીલા રસ વિનિ છત્રીલા પ્રજા !—માનો.
શોકના મ્હેણાતુ સાલ ટાળો કૃપા કરીને
પુગે આ મારી મેમની રતો—છત્રીલા !
છાલે શરીર છોલુ પોદુ પર જો તોમે
આટલોએ સુખની નથા ગતિ—છત્રીલા
પાણો ઉગ્રાળતાં હનો ન પરવાર ભારે.
પરજ્યાતા દશમી શાને સતી—છત્રીલા

ક્રશ્યપ—

૧૪

અદિ ના નચાવો પ્યારે નેન.
સમય સખ્યાનો સખી ! હરિને સખારો.
વેણુ વહો ન રસ દેણુ,
નગત દુ ખકર મેનરે—અદિ.

ક્રશ્યપ—

૧૫

ન જાણ્યુ રામે જે કનક મૃગ કેવો વન વિષે,
ન ધર્મે સખાર્યુ શૃત નિજ, રમ્યા શૃત સુરસે.
અહા ! કલ્પે કલ્પે વિદિત વિધિએ તેજ બનશે,
થવાતુ પેમેથી મુનિ મન વિષે એમ વિલસે.

લક્ષ્મિ—

૧૬

પ્રેમ કળા બહિહારી
રસથી હરિ તારી બહુ નરનારી—પ્રેમ.

પ્રેમે પોપણકારી
 નિજ જન કેરા હો' પર હિતકારી
 મુજ -હૃદયે શ્રી મુરારી
 કાણુ કાણુ ખેલે છે જાઉં વારી
 અઠળ કળા વિસ્તારી
 મતિ નવ પામે હો મંદ અમારી
 બહુ રમત વિહારી જગ આધારી—પ્રેમ,

વિષ્ણુ—

૧૭

રીસ માં ધર મન રામા ! મનમોહન અભીરામા
 ચરણે આધેલો તવ મેવક રસધામ— રીમ.
 માર તુ નયનો ધારે, લે વા -હૃદય પ્રહારે
 બર તન રતો—પતિ મારે, કર મનથી જે ધારે.
 પણુ કનિએ ન વિસારે, નેહ રસે નિત ઠારે
 ના કપાવ કુસુમ આ મન હરણી રયામા— રોસ

ઈન્દ્ર—

૧૮

રહાયરે હાય જુલમ થાય જુલમ,
 રથળ રથળ પ્રતિ જુલમ જુલમ
 ત્રાહારે ચહત શ્રી પ્રભુ ! આપ ચગળુ—રહાય.
 ધર્મ ધામનુ ન નામ, અમુરોએ રાખ્યું જગ,
 આ શો ઉપાત ધણી ધર્મ ધરણુ—રહાય.

લક્ષ્મિ—

૧૯

સરજોરી મોરી માનો કન્હાઇરે—હો સરજોરો.
 સરજોરી રતિ રસપર પ્રીતમ,
 અણુ ન મહાય આ જુદાઇ—મોરી માનો.
 આવો આવો આપ વિભુ વિજય વિરાજીત
 હૃદયે રમાડુ સ્વામા ! ભાળુ છબ છાઇ—સરજોરી.

વારાંગના—

૨૦

અબ કાહેસે પ્રીત કરી ?
 હમસે બલજોરા બલમા પ્યારારે ! અબ.
 કરસે કર બગરી પકરીરે.

ચુરીયાં તરક ગઢ મોરી.
સાસ નનદ મોરી જનમકી ઐરન;
ટૂંબે ટૂંબી ગાસી—બબ.

શુક—

૨૧

જનમ જશ જગ, પામ પદ અડગ,
અમર ગણ અધીરાય રે—જનમ.
ન્યાં સુધી રવિરાજ અળદે શશિ શિતળ અમી પાયરે,
શિતળ બની રહી છત્ર છાયા છત્રપતિ તુજ છાયરે—જનમ
સકિત સહુ, સહુ સ્ત્રિની ગંગા, ભુપત તુજ ભુજ માંચરે,
સર્વદા સહુ સ્થળ થકો રણ વિજય । વિજય । વધાયરે—જનમ.

વિદુષક—

૨૨

જોઈ મે સમણામાં સુદરી જગર જોમન જાદુબરો—જોઈ,
દમક બરો, અમક બરો, ઠમક તણો ખાણુ,
કુરખાન કુરખાન— જબર જોઈ.
નેણુ નચાવી મુખ મલકાવી જોલી મુજ કરે અલી;
તુ પ્રીતમ હુ આશા પ્યારો લે મુજ પ્રેમની તાલી
તાલીને બદલે તુરન એ મારો તમાચો ચાલી
આંખ ઉઘાડી જોઈ તો મારો સુતા કર્કસા કાળી—જગર

દિતિ—

૨૩

અહેવાતન આજ ગયું.
પતિ જીવતે જગ સમશાન થયું—અહેવાતન.
હુ ન મઠ પ્રિય તન પહેલી કા ?
જુવું જીવતાં લગો ભાગ્ય રહ્યું—અહેવાતન.

ખાઈ તને તુજ પતિનાં શમણાં,
અરધુ મુજ અગ અપગ થયું—અહેવાતન.
રાજ કરે તુજ પતિ સુખ રંગે,
સકે મુજ નેન ન આંસુ બરું—અહેવાતન.

મઠ કામળ વધુ એ તન પાછળ,
બમરો સહ કમળ વિલીન થયું—અહેવાતન.

હિરણ્ય—

૨૪

તાપ, પરિતાપ, જળપાત ઉત્પાનને સીત સતાપને શોધું અંગે,
તાતના તાતનું આદર તપ હવે વેરનો અપ જપનો ઉગંગે.
થાઈ અમરોથીએ અમર કે વૈર આ જીવતુ જામતું રે અમંગે
પામીવર આપથી માપ કરે વિશ્વનું આમીને સ્વર્ગ કું ખેલું રંગે
સૂર્યને ઓગલું, પવનને આંતર ઈંદ્રને બાધા ગણું પદંગે,
નામ રે વિશ્વનું ઠામ એકે નહિ ભોલ ત્રણ મારું એકી હથંગે.
ધાર વરસાવું સુરનારના નયનથી તારની મારી સુર સર્વ જંગે
એમ તર્પણ કર પ્રાણ અર્પણ યદી એ પ્રતિજ્ઞા પદું આ પ્રસંગે.

રાણી—

૨૫

પતિ વિના કેવી પ્રેમદારે વિનવિ માનો
કેવું જળ વિશ્વ જીવે માન ? મીન ઉમારોરે—વિનવિ.
શાને મહેલ મદિર મને બાળવોરે ? —વિનવિ
મારે આપ ત્યાં રિધ્ધને સધ્ધ વિધ્ધ ન રાખોરે—વિનવિ
શાણી થઈ શુ વીસારસોરે—વિનવિ.
રાખો સાથ કહું જોડા કાપ નાથ સજીવોરે—વિનવિ.

જી—

૨૬

કરતબ્ય મતિ અતિ ન્યારી
જોતાં મતિ જાય છે કારી
વખત વખનના નિવિધ વેશ ધરનારી—કરતબ્ય.
હરિશ્ચંદ્ર હાથે નિજ રાણી,
કરતબ્ય કાજ વેચાણી
જોગી શિવ કરતબ્યે કર્યા સસારી—કરતબ્ય.
કરતબ્યે પતિ વનવાસી
કરતબ્યે દૂર કરી દામી
જીવ વિશ્વ કરતબ્યે જીવિત રહી ધારી—કરતબ્ય

રાણી—

૨૭

ભાગ્ય કયા શું વખાણી કયાણ કહું,—આખ્ય.
આમ રડવડલી હું અજાણી—કયાણ.
લાખ હજાર ઉમારે મારે
મામણ તે રાજ સજી—કયાણ

હરિજી મયે હરિજી બચ્ચાં લખ
 બેઠી ન ત્યાં વાઘે તાજી—દયાજી
 કયાં પતિ ? કયાં કુ ! રાજ્ય હવે કયાં ?
 સર્વે થયું યુજ ધાજી—દયાજી.

હિરજી—

૨૮

નમાવી શીશ માંડું તાત ઘો કૃપા કરી,
 વિભોજ રાજ આઈ કોઈ ના નડે અરી—નમાવી.
 ન પૃથ્વિએ, ન અબરે, ન રાત્રિકે રિને
 ન બહાર કે ન ધર વિષે, ન મૃત્યુ લે કરી—નમાવી;
 ન દેવ, કે ન દેત્ય, નામ, નર, પશુ પવિ
 ન કોઈ જીવ લે સુ અજ્ઞ શસ્ત્રથી કરી—નમાવી.
 સત્તેન કે અત્તેત જાણિ આપ ને રચી
 ન કોઈથી મરે કું રાજ રિદ્ધ રે' બરી—નમાવી.

હિરજી—

૨૯

જાણો અવધિ આવી સુર આલિસા !
 કાજલ બાલ બરો નયણે નીર
 તન જૂષણુ નાખી દૂર આજ — જાણો
 મારી મારી કરેં સૂર વિજયને
 કોણુ ધન, યમ, અગ્નિ, દેવ ગુર
 ત્રપણુ રનાન કરે, રૂધીર ધારપર
 નો તુ આન ! — જાણો.

અંક બીજો.

વારંગળા—

૩૦

માઓ વિજય જય માન સખીરી સદુ—માઓ વિજય.
 વરી વર વાંચિત રાજ અમરાજીત
 કે છે દરસન કાન—સખીરી
 મગન સિખર પર નરવરે નીડર
 હડાબુ' વિજય નિશાન—સખીરી.

વિષ્ણુ દુઃખવ્યું, સ્વર્ગે જનાવ્યું
 શત્રુ તણુ રે, રમણાન—સખીરે.
 નારાયણુ રૂપ, આપ અતી ભૂપ,
 પાઓ ચરણુ જળ પાન—સખીરી.

મહેહાદ—

૩૧

થયાં દર્શન સુખકર આજ પિતા મન સદ્ગુણ થયો અવતાર
 થયાં પૂરણુ મનનાં કાજ પિતા મન સદ્ગુણ થયો અવતાર.
 આનંદ મારાનો પાર નહિ બાપુ । હવે હૈયુ છલકાય
 મલકાય, સુખ થાય, ઉત્તરાય મનમાય, ન સમાવ—
 મળ્યો મને સદ્ગુણ સુખનો સાજ —પિતા થયા

રાણી—

૩૨

જો આજ આગણ સુરજ સુનેગે
 સુરજ સુનેગે શોભા નીની અનેગી—જો
 ખીલ્યા કમળ, ખોલી કૃત્તવાડી
 વાજત દોલ દદામ નદરો—જો

રાણી-ખીજ સ્ત્રીઓ

૩૩

હેતે મારાલાલિયા ગુર મેગે
 શીખો રાજ નિાન રમ થેવો—હેતે.
 ગુર ગુર છે પરમ પ્રવીણ
 દેશે વિદ્યા નવીન નવીન
 રહેજો ભક્તિ રમે જળ મીન—હેતે.
 ચાહે વિદ્યા બણો ચિત્ત લાવી
 જણો ભવ ભવ વાન નીપાવી
 નહિ આપે ગર્હ તક આવી—હેતે.
 મારા કુવર છો નાનેર બાળ
 નથી સમજતા આજ પપાળ
 ગુર તાત ને માત કૃપાળ—હેતે
 બહેલા ગુર દક્ષિણુ દર્ધ વળજો
 પિતા ચરણુ કમળ શિશ દળજો
 આશા અતરની અમ કૃળજો—હેતે.

કગ લકતો—

૩૪

તનના તાપ હરો, મનના મેલ ધુઓ
 ધડબો કુદીને નીર વહી જરો—હો જન જાગે.
 રાયરે હિરણ્યાકશના કુળ વિષે
 પ્રગટયા પૂરણુ નામો
 ચરણુ પ્રહ્લાદનાં સેવતાં
 જાય ભવ દુઃખ વામી—તનના.
 ધટ ધટ રામ રમી રણા
 ધર ધર મૂરખ જોગે
 કાચીરે કાયાનો કરી ગારખો
 મનખો એમજ ખોગે—તનના.

પ્રહ્લાદ—

૩૫

સ્વર હરિ રસ વ્યજન જગત્ એક શું એક અબેદ
 વિદ્યાર્થી—હરિ રસ હિણુ વ્યજન સમા જડ જન મૂઢ અચેત

પ્રહ્લાદ. વિદ્યાર્થી—

૩૬

બજ મન નારાયણુ નારાયણુ
 કર હરિ પારાયણુ પારાયણુ
 પારાયણુ પાર હૃતારે
 હરિનામ તમામ સુધારે—કર.
 બણુ મનથી શ્રી રસ રામાયણુ
 રામાયણુ માત પિતારે
 ગુરૂ શાસ્ત્ર સમાધી ગીતારે—કર.
 ઘર મન લક્ષ્મિવર લક્ષ્મિવર
 લક્ષ્મિવર નિર્ભયતારે અવિરોધ અકામ પિતારે—કર.

પ્રહ્લાદ વિદ્યાર્થી—

૩૭

બજો રામ નામ પરમ ઉપકારો
 અશરણુ શરણુ મહા ભયહારી—બજો.
 હરિ કિર્તન, હરી સમરણુ સેવન
 ભાવે કરો નરનારી
 એ તપ એ જપ એ ગુરૂ સેવન
 વિદ્યા વડી અવિકારી—બજો.

નિર્ભય પદ હરિ હરિ હરિ બોલો
લે હરિ નામ ઉગારી
વૈભવ બળ વધુ કોઇ ન તારે
દે હરિ જેને મારી—બન્નો.

પ્રદહાદ—

૩૯

ગુરુવર, રૂપીવર, મુનિવર. દિગ્ગજવર, સર્વ નકામતું રે.
બળુતર ગણુતર, પોયા ઘોયા સરવે નામતું રે.
અધાને આરસી દેખાડો, બહેરા પાસે બૂમ બરાડો
પથથરે પાણી પાડો ફળ શુ પામતું રે ?—ગુરુવર.
જોવાને જે આખો આપો, આપો આપે જોશે માપી
જોશે ઘટ ઘટ બ્યાપી ન્વરૂપ ધનરયામતું રે ગુરુવર.

હિરણ્ય—

૩૯

કોણુ ત્રણુ ભોકતો હુ વિના અધિપતિ ? દેવને દાનવો હાથ મારે
સ્વર્ગે સમશાન કર્યું, દેવ તા પાણુ હર્યું પૃથ્વા પાપે મધી શીશ ધારે.
મૃત્યુને મારાને અતર હુ એકલા, હુ થકા કોણુ બળમાં વધારે ?
વિષ્ણુને મારે સહારો વૈભવ બધો, જોડિ આવે પછા કોણુ બહારે

પ્રદહાદ—

૪૦

વાટ અવળીએ ડગલુ ન ભરતુ
કરતુ વિષ્ણુનું રમરણુ, મરણુ જન્મ જન્મ હરણુ
-હૃદય ધરતુ હો તાર—વાટ.
માયા ફદમા ફસાઇ નહિ ફરતુ
ભરતુ ભક્તિ ભાવે -હૃદય, સદય પ્રેમ પૂર્ણ
હૃદય રૂપ વરતુ હો તાર—વાટ.

પ્રદહાદ—

૪૧

હરીથી રહી અગણુ જન મારું તારું કરે.
તે હરી છે મમ પ્રાણુ કોણુ શોખાવે સાખવે ?

પ્રદહાદ—

૪૨

હરિ અશરણુ શરણુ દયા રતનાકર
મતિ દે નહિ ખોટી ભક્તિમવર
નાથ અનાથ બન્નો મુરલીધર—હરિ.

રાણી—

૪૩

સાચું સખતું શમણું ન આશ્યું રે લાડકડા !
 આતે કરમ કંઠણું કયું વાળ્યું રે લાડકડા !
 વહાર તહીંથી જૂમ ઉડાવો મૃતમાં વિષ રેડ્યું
 રાજ પાટમાં લાય ઉડી તુજ કુમળુ ઠાળજ વેડ્યું રે લાડકડા
 મનમાં ઓછું લાવ ન બાપુ ! હુ તુજપર બસિહારી
 પ્રાણ પાથડ તુજપર વડાલા ! જીવન નાંખુ વારીરે-લાડકડા

મદહુદ—

૪૪

હરિ નાણું નવ જોવુ માતા—હરિ.
 એ સાચવતાં ને નીપજે તે
 હરિ વિશ્વાસે જોવુ —માતા હરિ
 એ નાણું દમ રાજપાટ લખ
 મિથ્યા નીર વલોવુ —માતા હરિ
 મારનાર કાણું હરિ રાખે ત્યાં ?
 મિથ્યા શાને રેવુ ? - માતા હરિ

રાણી—

૪૫

કરણાળુરે આ આંડો આપ ઉજેગો
 સકટમાં કર શિર મેલો.
 આ ભવ ભ્રમણા બહુ ઉડી રે
 જન જૂલે ત્યાં મતિ રૂડા રે
 કૃતિ ગતિ કાલે ગિત કુડારે
 શરણાગતને કરી આપો મારમ રહેલો—સકટમાં.

મદહુદ—

૪૬

શરણાગત રવામી રહેજો શરણને સમારી.
 આશ્રિત આપ તણો અરિનાશા આવ્યો ભયમાં ભારી
 ભક્ત તણા ભય ભજન ભેજો બાનાતુ બીનદ વિચારી શરણાગત.
 આપ મનિ નવ ઓળખી ઉડ્યો અદ્ય મતિ કુકારો
 કુકારો ઉનારી ઘો હરિ ! મકિતનો ભાવ વધારો-શરણાગત.

મદહુદ—

૪૭

ભજજો શ્રી હરીને પ્રાને નિત—ભજજો
 માત, તાત, પ્રિય બધું સૌ હરિ

કહું છું ફરી ફરીને—ખતે
હરિ ચરણે ચિંતવો ચિત્ત ચાહી
બવ સાગર લો તરીને—પ્રાતે.
હરિ રાખે નવ કોષ શકે હણી
હરિ માર્યા રહે મરીને—પ્રાતે.

નવ પ્રલહાદ—

૪૮

દુમ તનનન હરિ ગુણ ગાઓ
ગાઓ રે ગુસાધ !
અગમ નિગમ સૌ સહજ સરલ મુખ—દુમ.
ગાઓ ગાઓ પ્રેમ ભરી
આવે ધાધ ધાધ હરી
વિપન વિકટ, દુખ સપત્ત, કાંઈ ન પાવો—દુમ.

અંક ત્રીજો.

પ્રલહાદ—

૪૯

જેને રામ ઉગારે રે તેને કાળુ મારી શકે ?
માર્યાં રામનાં તેનેરે નહિ કોઈ તારી શકે
પાળી પોળી સભાળીરે રાખે ધર બધ કરી
તુટી રામની દોરીરે જોતાંમાં જાએજ મરી
વર વાધના મુખમાં રે વમે વન ઘોર વિશે
હરિનું રખત્રાળુ રે તેને મુખ સર્વ દીશે.

પ્રલહાદ—

૫૦

નારાયણ નિર્ભય નામીરે
શકે ના મારી કો—નારાયણ
નામ હામ હામ પૂર પૂર છે
મિત્ર શત્રુ નાથય! ન દૂર છે
ફિકર ન કર વિગર વિહર ગા હરિ મતર
ભય કરો અરિન કોઈ મનિ અપાર હાર એકમાં વિરામીરે—
નારાયણ

કામસેના—

૫૧

રાખો રાખો રસિયા એની છે જરૂર શી ?
છે ના હજુરથી જુદાઈ મારે કશી—રાખો.

વિદુષક—લુખે લાડે ના ચાલે શુકન કપ જોષએ પહેરાવું આવો આમ
—કામસેના—અરે બસ બસ (જોષએ)

* નાના મારા સમ („)

હવે જાઓ જાઓ („)

હાં હાં હાં હાં હાં હાં આ શુ ? શું શરમાવો ? રાખો મામ

વિદુષક—હમ—હવે બબકો.

કામસેના—અરે વાહરે.

ફરમાવો ફરમાન હવે બસ

વિદુષક—આપું અન્ય હુ કામ થવે બસ

કામસેના—કરું નકી આ જાન જવે બસ

વિદુષક—દે દે કોલ કમ્મર કશા—રાખો.

૫૨

છાકરીઓ—જાઓ જાઓ બાકે બદે જાઓ જાઓ

બીજાવો બીજે જાળ બોળી બાળીને ભમાવો—જાઓ.

હું રંગીલી છેલ છપીલી નેન તુકીલી નાર નવેલા

સુદર શએતાન પરે જાયે ફરમાન ખરે

જમાદાર—આવોજી મીલાવો પ્યારી હાથ ચાલો સાથ

છાકરીઓ—હાથને બદલે લ્યો પ્યારા ખાઓ ખાસી લાત

જમાદાર—લાત લ્યો લગાઓ ભડે આઓ પ્યારી આઓ
આઓ-જાઓ.

ઠગ યોગિની—

૫૩

રસ બસ બોની હો રાજ લગન મારી રસિયા સંગે

તન મનથી લાગી આજ લગન મારી રસિયા સંગે

વેલડીઓ ફૂળવંતીઓ નેહ ન ચૂકી જાય

જે કહે વલગી પડી, તે તો ત્યાંની ત્યાજ સુકાય—લગન

કાળે રંગે કામળી, રંગ ન બીજો થાય

દોરડીએ નહિ આંબજો બળો ખાખ થતાં એ મુકાય—લગન

પ્રેમે બીની પોયણી, ચડો નભમાં દૂર

જે જેની નજરે પડે તે તો નિશદીન તેની હળૂર-લગન

ભાવે ભાવ બળી જતાં, વિષ અમૃત થઇ જાય

ભાવ બરી રસ ઝીલતાં, બહાલો આણું આણું પૂઠ પળાય—લગન

રાણી—

૫૪

હૃદય થયે અંગો તૂટે ન એન કશું પડે
શુકન અવળાં જ્યાં ત્યાં જોને જુડાં નજરે મડે
અશુભ ઉલટું કોને કોને અહાં ! કહીથી નડે
પ્રીતમ મનમાં છાંટે એકે દયા ક્યમ ના અડે ?

રાણી—

૫૫

વિનવી માથું કર જોડ
નાંખો નહિ બાંછ મરોડ—વિનવી.
અતરની આ આપણ અતરમાંજ સમાય
બડકે બીતર ધીકતાં રાખ રાખ થઇ જાય
કીડી ઉપર કટકે શુ ? પેટ ઉપર શી રીસ ?
હકીલા હઠ છોડી બજો પ્રેમે શ્રી જગદસ—વિનવી.

રાણી—

૫૬

મારો લાલ ઘેતો લાડકો શરણે પ્રભુ ચરણે પડ્યો
લેજો લાખ લાખ એવારણા એની માડીનું એ સભારણું
એનાં કષ્ટનાં એ નીવારણા અમીદ્રષ્ટિમા નિત રહે પડ્યો—મારો.
તમ નામની મન આશ છે એવો આશમા અવિનાશ છે
કાલો ઘેતો આપની પાસ છે એ વિશ્વાસથા જીવ આજડ્યો—મારો.

પ્રદહાદ—

૫૭

અકળ માયાના અભિધામ અભિધામ અભિધામ રે
લગની લગી છે તરા નામ તણી હેજી.
મારી કૃતિના વિચારી, બકિત તે લોધી ઉમારી
પાયુ પ્રેમ વારા આઠે જામ, આઠે જામ, આઠે જામરે—લગની
અદરને બાંદુજળ આપો બકિત પરિમત
રટે અવિયળ હરિનામ, હરિનામ, હરિનામ રે,—લગની.

પ્રદહાદ—

૫૮

શીતલ મોહન રસ રયા
સચરાચર છાઈ છવાયા—શીતલ.
દો દ્રષ્ટિ અસુરો દર્શન લે
જેચી લો હરિ માયા—શીતલ

રાણી—

૫૯

આ શુ દેવાહાર બહાલા તારા પર વીતે ?
તારાપર વીતે બાળા મારાપર વીતે—આશુ.

કોમળ આ અંજે પ્રચંડ પ્રહારો
જોઈ નર્મણી રહી ફાટે નહિ મિત્રે—આશુ ?
રોષ રોષ જાણું જીવર આ તોષે
તારો બચાવ કર જાણ ન કિચિતે—આશુ ?

અલ્પલાઈ—

૬૦

જગ જીવન દયાળુ ગુણુ ગાઓ.
અનીહારે દયાળુ ગુણુ ગાઓ
જલ થલ વ્યાપક પૂરણુ પૂરણુ અકળ—જગજીવન.
પ્રેમ રસે હરિ સનમુખ સહુને
આવી મળે ધાઈ ઉભરાઈ, હલકાઈ,
હરખાઈ, જડુરાઈ—જગજીવન.

જી—

૬૧

સુખ દુખ સમજીને સહી રહીએ
પ્રભુ દે વાત સહુ રહેજ સુધારી—સુખ.
કુરમ લાખ્યું નહિ કોઈ મટાવે
હરિ શરણે રહીને સહુ વહીએ— સુખ.

અલ્પલાઈ—

૬૨

જન હરિ ઝાખો.
તન મન તર ભરો ભરો રસ ઠામ ઠામ દમક ચમક—જન.
થળ થળ કણુ કણુ હરિ સચરાચર
છોડી ફૂડ વીખવાદ વાદ તજ મન વરયો—જન.

સર્વ—

૬૩

જય તૃસિહ રૂપ આપ આ સમેટો.
નમે જગ જીવન રાયા,
પ્રભુ ગુણુ વેદ ગવાયા,
કર્યાળુ વિશ્વ જવાયા,
દવાસિધુ રૂપ લેટો લેટો આ સમેટો—જય.
અસુરને ધરી અસુર બાવ માર્યો
ભાર બૂથઠો અપાર આ ઉતાર્યો
બકત આપનો પ્રહલાદ એમ તાર્યો.

તમે લીધા, તમે લીધા બહુ અવતારે
 વારવાર જન ઉદ્ધાર મતિ અપાર
 ક્ષમા સાર દયાગર રમાધાર
 રસ વિહાર રૂપ ભેટો, ભેટો આ સમેટો-જય.

મદદલાદ—

૬૪

બ્રહ્માદિ સિદ્ધ મુનિઓ સુર દેવ ગાય
 વાણી થકી સ્તુતિ તથાપિ ન સાંતિ થાય
 તે નાય આ અસુર નીચની ઝાલી બાંધ
 એવા દયાબિંધ હરિ ભક્ત પુટે પળા
 આ સર્વ આપ જન કિંકર ભક્ત બુપ
 વાત્સલ્ય ભાવ વરસો તણ રૂપ રૂપ
 છો આપ જૂત મણુના મુખવાની રૂપ
 દ્યો પ્રેમ શાન્તિ સોને હરિ હે અનૂપ
 વિદ્યાકલા ધન નહિ કુલ જાતિ જોષ
 પુજા ઉપાસન નહિ જપ મંત્ર કોષ
 અર્પૂ પદે-દદય ભક્તિ-સુધાથી ધોઈ
 છો નાય આપ સચરાચર સર્વ કોષ

સર્વે—

૬૫

કેશરધર કરણાકર હેમસુંદર
 રવિકોટીક કર કાન્તિ હે નૃસિંહ દુર્ધર—કેશર.
 દુર્જન હર સુખકર શુભ પ્રેમ નિર્ઝર
 શક્તિધર રમણીવર રસ શાન્ત નિર્ભર
 થાપોકર જન જનશીર ક્ષેમ મહિર
 દાતા, ધાતા, ખ્યાતા,
 જગધારી, જયધારી, રહુવારી
 હે દયાબર—કેશર.

